

DOI 10.34132/mspc2025.02.13.34

Олексій Мончак

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА СТИМУЛЮВАННЯ ІНВЕСТИЦІЙ У ВІДБУДОВІ КРИТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ: ПЕРСПЕКТИВИ ТРАНСФОРМАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ

У наукових матеріалах розглянуто питання формування та реалізації механізмів державної підтримки інвестицій у відбудову критичної інфраструктури України в умовах війни та євроінтеграційних процесів. Проаналізовано роль держави як координатора, гаранта і співінвестора у створенні сприятливого інвестиційного середовища. Висвітлено значення інструменту «Ukraine Facility» як ключового джерела фінансової підтримки реформ та відновлення. Обґрунтовано необхідність створення координаційного центру, впровадження режиму «єдиного вікна» та агентства зі страхування воєнних ризиків. Розкрито доцільність застосування державно-приватного партнерства, податкових стимулів і режиму Fast-Track для активізації інвестицій у стратегічні сектори - енергетику, логістику та комунальну інфраструктуру. Наголошено на важливості гармонізації законодавства з правом ЄС і цифрового моніторингу прозорості фінансів. Зроблено висновок, що ці механізми сприятимуть зміцненню економічної стійкості та прискорять інтеграцію України до європейського економічного простору.

Ключові слова: державна підтримка, економічне відновлення, інвестиції, стимулювання інвестицій, критична інфраструктура, відбудова, державно-приватне партнерство, євроінтеграція, ризики.

Сучасне економічне відновлення України відбувається в безпрецедентних умовах тривалої війни, масштабних руйнувань і глибокої трансформації державного управління. Зруйновані об'єкти енергетики, транспорту, водопостачання та соціальної інфраструктури вимагають не лише фізичного відновлення, а й переосмислення підходів до управління інвестиціями. Ключовим викликом є не просто відбудова зруйнованого, а створення нової моделі критичної інфраструктури, стійкої до ризиків і інтегрованої у європейський простір [1].

В умовах обмежених ресурсів та постійних безпекових загроз держава відіграє вирішальну роль як координатор, гарант і співінвестор. Саме тому формування ефективних механізмів державної підтримки інвестицій є стратегічною передумовою для забезпечення відновлення критичної інфраструктури (КІ) та відновлення економічного потенціалу країни. Мова йде не про короткотермінову допомогу, а про створення системи інституційних, фінансових та правових інструментів, які забезпечать стає, прозоре та інвестиційно привабливе середовище [2].

Відповідно, дослідження підходів до формування державної політики у сфері підтримки інвестицій у відбудову критичної інфраструктури, аналіз основних механізмів державної участі та визначення стратегічних орієнтирів для їх реалізації у контексті європейської інтеграції на сьогодні є вкрай актуальним питанням.

В умовах війни держава стає ключовим актором, здатним не лише координувати міжнародну допомогу, але й створювати передбачувані правила гри для бізнесу. Саме держава формує рамкові умови, у межах яких приватні інвестори ухвалюють рішення щодо участі у відбудові. Ці умови включають правові гарантії, інституційну прозорість, страхування ризиків та цільову фінансову підтримку.

Першим кроком у цьому напрямі стало створення Національної ради з відновлення, яка розробила План відновлення України, скоординований із європейськими політиками. Важливу роль у фінансовому забезпеченні цього плану відіграє інструмент «Ukraine Facility» обсягом 50 млрд. євро, ухвалений Європейським Союзом. Цей механізм передбачає не лише надання грантів та кредитів, але й суворі вимоги до прозорості, підзвітності та ефективності використання коштів.

Проте міжнародна допомога - це лише початковий етап. Для довготривалого відновлення необхідно забезпечити мобілізацію приватного капіталу, а це можливо лише за наявності ефективних державних механізмів, які мінімізують ризики інвесторів і підвищують довіру до українського ринку. Саме формування

таких механізмів і стає головним завданням економічної політики у сфері відбудови критичної інфраструктури.

Успішне використання зовнішніх фінансових ресурсів можливе лише за умови, що вони впроваджуються у межах чітко вибудованої інституційної системи. Тому логічним продовженням формування стратегічних підходів до відновлення стає створення ефективної інституційної архітектури управління інвестиціями, здатної забезпечити узгодженість рішень, підзвітність і відповідність європейським стандартам.

Інституційна архітектура відновлення має бути побудована на принципах координації, підзвітності та інтеграції до європейських стандартів управління. Для цього необхідно створити єдиний державний координаційний центр управління інвестиціями у відбудову, який забезпечуватиме стратегічне планування, комунікацію з міжнародними партнерами та контроль за реалізацією проєктів.

Одним із ключових напрямів є запровадження режиму «єдиного вікна» для інвесторів, який забезпечить швидке погодження проєктів у критичних секторах – енергетиці, логістиці, комунальній інфраструктурі. Такий формат управління дозволяє об'єднати процеси ліцензування, погодження технічних умов і виділення земельних ділянок у межах єдиного адміністративного процесу, що зменшує корупційні ризики та скорочує терміни реалізації інвестицій.

Крім того, доцільно створити Державне агентство зі страхування воєнних ризиків, яке надаватиме гарантії інвесторам у разі пошкодження активів внаслідок бойових дій. Механізм «першої втрати» (First Loss), реалізований у партнерстві з міжнародними структурами (MIGA, EBRD), дозволить державі покривати початкову частку збитків, підвищуючи готовність приватного сектору до участі в інвестиційних проєктах.

Особливе значення має також запровадження Регуляторного режиму відновлення (Fast-Track) – спеціального правового режиму, який забезпечить спрощене погодження проєктів, прискорене виділення земель і скорочення дозвільних процедур. Подібна практика ефективно застосовується у країнах ЄС для післякризового відновлення, зокрема після стихійних лих чи економічних рецесій, і може стати дієвим інструментом у післявоєнній Україні.

Запровадження нових управлінських структур та спрощених процедур неможливе без належного фінансового підґрунтя. Адже навіть найкраща інституційна система не буде ефективною без стабільних джерел фінансування [3]. Саме тому наступним кроком у формуванні державної політики відбудови є розробка фінансових інструментів стимулювання інвестицій, які здатні забезпечити масштабність і стійкість реалізації проєктів.

Фінансова складова є визначальною для масштабності та темпів відбудови. В умовах обмежених бюджетних ресурсів держава має використовувати мультиплікативний ефект публічних фінансів, спрямовуючи кошти не на пряме фінансування, а на стимулювання приватних вкладень.

Одним із таких інструментів може стати державне співфінансування проєктів у форматі державно-приватного партнерства (ДПП). Використання концесій, лізингових угод і спільного фінансування дозволяє розподіляти ризики між державою та бізнесом. Наприклад, держава може фінансувати інфраструктурні компоненти проєкту, тоді як приватний інвестор бере на себе експлуатацію та управління об'єктом [4].

Паралельно слід розвивати систему цільових фондів і кредитних гарантій для стратегічних секторів. Доцільно створити Фонд розвитку критичної інфраструктури, який акумулюватиме кошти від міжнародних донорів, державного бюджету та приватних партнерів. Гарантійна підтримка держави має зменшувати процентні ставки за кредитами, що стимулюватиме комерційні банки до активнішого кредитування проєктів відбудови.

Також варто розглянути можливість запровадження податкових стимулів -зниження ставки податку на прибуток для інвесторів у КІ, звільнення від ПДВ імпортного обладнання для будівництва об'єктів, а також амортизаційних пільг. Такі заходи не лише зменшать фінансове навантаження, але й сприятимуть модернізації технологічної бази.

Водночас ефективне використання фінансових ресурсів потребує чітких орієнтирів. Щоб державна підтримка була результативною, необхідно визначити пріоритетні напрями інвестування, які забезпечать максимальний економічний і соціальний ефект. Саме концентрація ресурсів у стратегічних секторах дозволить сформулювати нову, стійку модель критичної інфраструктури.

Визначення чітких інвестиційних пріоритетів є необхідною умовою для ефективного розподілу державної підтримки. Серед ключових напрямів відбудови критичної інфраструктури слід виділити три взаємопов'язані сфери: енергетичну стійкість, логістичну модернізацію та оновлення комунальної інфраструктури.

Енергетичний сектор зазнав найбільших втрат від військової агресії, тому державна політика має бути спрямована не лише на ремонт об'єктів, а на декарбонізацію та децентралізацію енергетичної системи. Стимулювання будівництва малих генерацій, когенераційних установок, сонячних і вітрових електростанцій знизить залежність від великих вузлів і підвищить енергетичну безпеку. Підтримка таких проєктів через «зелені» кредити, гарантії та пільгове оподаткування стане потужним інструментом залучення інвестицій.

Не менш важливою є модернізація транспортної інфраструктури. Україна має стати невід'ємною частиною

транс'європейської транспортної мережі TEN-T, що вимагає масштабного оновлення залізничних коридорів, портів і прикордонних пунктів. Використання ДПП для реконструкції залізниць, концесійних доріг і логістичних хабів дозволить не лише підвищити мобільність економіки, але й інтегрувати Україну у європейські ланцюги постачання.

Третім напрямом є відновлення комунальної інфраструктури – водопостачання, теплопостачання, очищення стоків, житлового фонду. Тут держава має створити умови для залучення місцевого бізнесу та муніципалітетів до інвестиційних програм. Децентралізоване управління ресурсами сприятиме більш справедливому розподілу коштів і підвищенню відповідальності місцевих громад.

Проте навіть найкраще структуровані інвестиційні пріоритети потребують надійного правового підґрунтя. Без відповідності європейським нормам, стабільності регуляторного середовища та дієвих антикорупційних механізмів неможливо забезпечити довіру інвесторів. Тому важливо розглядати відбудову критичної інфраструктури у тісному зв'язку з євроінтеграційним і правовим виміром державної політики.

Оскільки Україна має статус кандидата на членство в ЄС, усі механізми державної підтримки інвестицій повинні бути гармонізовані з європейським правом (*Acquis Communautaire*). Це означає приведення законодавства у відповідність із нормами конкурентного права, державної допомоги, прозорості державних закупівель і захисту інвесторів [5].

Не менш важливою є антикорупційна складова. Довіра міжнародних партнерів залежить від здатності України забезпечити повну прозорість фінансових потоків. Тому необхідно запровадити єдину цифрову платформу моніторингу відбудови, яка забезпечить відкритий доступ до даних про використання коштів, аудити в режимі реального часу та незалежний нагляд з боку міжнародних аудиторських структур.

Крім того, слід гарантувати стабільність правового режиму для інвесторів, передбачивши в законодавстві незмінність умов оподаткування, дозвільних процедур та гарантії недискримінації. Це створить базу для довгострокового планування та зменшить правову невизначеність, яка часто є стримувальним чинником для іноземного бізнесу.

Узагальнюючи вищенаведене, варто наголосити, що відбудова критичної інфраструктури - це не лише технічний процес, а насамперед інституційно-політичний проєкт, від успіху якого залежить довгострокова стійкість української економіки. Формування та реалізація механізмів державної підтримки інвестицій у цій сфері повинні поєднувати фінансову мотивацію, правові гарантії та прозоре управління.

Для досягнення цієї мети держава має вибудувати цілісну систему управління інвестиційними процесами, засновану на ефективній координації між усіма рівнями влади та міжнародними партнерами. У сукупності наведені у тезах заходи формують передбачуване інвестиційне середовище, здатне забезпечити фінансову стійкість держави та перетворити процес відбудови на потужний каталізатор європейської інтеграції. У перспективі це відкриває можливість формування нової моделі української економіки - відкритої, модернізованої та здатної до самостійного розвитку в межах спільного європейського простору.

References

1. Antonova, L.V., Zhovnirchuk, Ya.F., & Shtyrov, O.M. (2024). Modernizatsiia publicnogo upravlinnia yak nevidiemna heneruiucha komponenta vidbudovy ta rozvytku miskoi infrastruktury [Modernization of public administration as an integral generating component of the reconstruction and development of urban infrastructure]. *Investytsii: praktyka ta dosvid. praktyka ta dosvid – Investments: practice and experience. practice and experience*, 14, (pp. 201-208). Retrieved from: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.14.201> [in Ukrainian].
2. Melnychenko, O.A. (2022). Kontseptualni zasady Stratehii povoiennoi vidbudovy Ukrainy [Conceptual principles of the Strategy of post-war reconstruction of Ukraine]. *Proceedings from PMAWU '22: Vseukrainska naukovo-praktychna konferentsiia «Publichne upravlinnia ta administruvannia v umovakh viiny v Ukraini» – The All-Ukrainian scientific and practical conference «Public management and administration in wartime in Ukraine»*. (pp. 137-140). Kyiv [in Ukrainian].
3. Stratehiia staloho «rozumnoho» rozvytku mista do 2032 roku [Strategy of sustainable «smart» city development by 2032]. (n.d.). (2020). *app.com.ua*. Retrieved from: <https://surl.li/ojakwv> [in Ukrainian].
4. Timsit, G. (2006). Le nouveau retour de l'Etat? *Reflexion sur l'expérience française Revue internationale des sciences financières*, (Vol. 72), 4 [in French].
5. Zhovnirchuk, Yu., Chernov, S., Larina, N., Lukashuk, M., & Antonova, L. (2023). Stratehichne planuvannia staloho rozvytku terytorialnykh hromad [Strategic planning of sustainable development of territorial communities]. *Mizhnarodnyi zhurnal staloho rozvytku ta planuvannia – International Journal of Sustainable Development and Planning*, 18(7), (pp. 2097-2105). Retrieved from: <https://doi.org/10.18280/ijstdp.180712> [in Ukrainian].

**STATE POLICY TO PROMOTE INVESTMENT IN THE RECONSTRUCTION OF CRITICAL
INFRASTRUCTURE: PROSPECTS FOR TRANSFORMATIVE DEVELOPMENT**

The article examines the formation and implementation of state support mechanisms for investments in the reconstruction of Ukraine's critical infrastructure under wartime conditions and in the context of European integration. The study highlights the role of the state as a coordinator, guarantor, and co-investor in creating a transparent and attractive investment environment. Particular attention is paid to the "Ukraine Facility" instrument as a key source of financial support for reforms and recovery. The necessity of establishing a unified coordination center, introducing a "one-stop" regime for investors, and creating a state agency for war risk insurance is substantiated. The article emphasizes the importance of public-private partnerships, tax incentives, and the Fast-Track regime to encourage investments in strategic sectors such as energy, logistics, and municipal infrastructure. It also underlines the harmonization of legislation with EU law and the use of digital monitoring for financial transparency. The proposed mechanisms are expected to enhance economic resilience and accelerate Ukraine's integration into the European economic space.

Keywords: state support, economic recovery, investments, investment stimulation, critical infrastructure, reconstruction, public-private partnership, European integration, risks.

Відомості про автора / Information about the author

Олексій Мончак, аспірант відділу проблем державного управління та адміністративного права, Інститут держави і права імені В. М. Корецького, Національної академії наук України, м. Київ, Україна. E-mail: lexi_m@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/0009-0003-9638-161X>.

Oleksii Monchak, PhD-student, Department of Public Administration and Administrative Law, V. M. Koretsky Institute of State and Law of the National Academy of Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine. E-mail: lexi_m@ukr.net, orcid: <https://orcid.org/0009-0003-9638-161X>.